

KLAGANDE

RenoNorden AB, 556749-8026

Ombud: Advokaten Stefan Gustavsson
Advokatfirman Fylgia KB
Box 55555
102 04 Stockholm

MOTPART

Stockholms stad, Trafik- och renhållningsnämnden

Ombud: Stadsadvokaten Oscar Jacobsson
Stadsledningskontoret, Juridiska avdelningen
105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 15 februari 2013
i mål nr 27610-12, se bilaga A

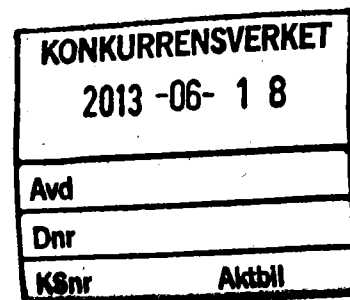
SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och visar målet åter till förvaltningsrätten för prövning av vad RenoNorden AB har anfört utöver frågan om avtalstid till stöd för sin ansökan om överprövning.

Kammarrättens interimistiska beslut den 22 februari 2013 upphör därmed att gälla.

BAKGRUND

Stockholms stad har genomfört en upphandling av insamling av hushålls-avfall med mobil sopsug 2012, dnr T2012-006-05669. Kontraktet överstiger tröskelvärdet enligt lagen om offentlig upphandling (2007:1091), LOU, och ett öppet förfarande tillämpades. RenoNorden AB (nedan RenoNorden eller bolaget) och två andra leverantörer lämnade anbud. Enligt tilldelningsbeslut den 19 december 2012 uppfyllde RenoNordens anbud inte kvalificeringskraven på grund av att bolaget inte godkänner avtalstiden om maximalt åtta år och att anbudet delvis är skrivet på annat språk än svenska. Övriga två anbud kvalificerade sig för utvärdering, varav en av leverantörerna tilldelades kontraktet.

YRKANDEN M.M.

RenoNorden yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas på så sätt att anbudsutvärderingen görs om varvid bolagets anbud kvalificeras för prövning, den vinnande leverantören erhåller en lägre poäng i utvärderingen och den tredje leverantörens anbud förkastas. I andra hand yrkar bolaget att upphandlingen ska göras om.

Stockholms stad bestrider bifall till överklagandet.

RenoNorden anför i fråga om avtalstid i huvudsak följande till stöd för sin talan. Uppgiften om avtalstid, punkt 1.5.3 i avsnittet *Allmän orientering*, är inte ett obligatoriskt kvalificeringskrav i den meningen att brister i förhållande till skrivningen innebär att anbudet ska förkastas (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 20 mars 2009 i mål nr 6338-08). Avsnittet innehåller enbart allmänt beskrivande uppgifter och inte obligatoriska krav avseende anbudsgivare eller anbud. Det framgår inte av punkt 2.4.4, i vilken de handlingar som ska bifogas anbudet anges, att acceptans av den allmänna orienteringen måste styrkas. Avtalsvillkoren,

som är obligatoriska enligt bilaga 2, innehåller inte heller något krav om avtalstid. Genom att behörig företrädare har undertecknat bilaga 2 har bolaget även på detta sätt angett att det åtar sig att utföra uppdraget enligt villkoren i förfrågningsunderlaget.

Dokumentet med de ifrågasatta uppgifterna var inte ett krav enligt förfrågningsunderlaget utan är att betrakta som ett följebrev. Brevet hänvisar till bilagda handlingar som efterfrågats i punkt 2.4.4 *Anbudets innehåll*, vilka utgör bolagets anbud. Uppgiften att bolagets anbud lämnas utan reservationer visar även att skrivningen om avtalstid inte var avsedd att utgöra någon avvikelse från förfrågningsunderlaget eller anbudet. Det saknas skäl för bolaget att reservera sig mot avtalstiden. En begränsad avtalstid innebär inte några konkurrensfördelar gentemot andra leverantörer. Bolaget vill givetvis ha en så lång avtalstid som möjligt. Det strider därmed mot 1 kap. 9 § LOU, särskilt principerna om transparens, likabehandling och proportionalitet, att förkasta bolagets anbud på så svaga grunder.

För det fall kammarrätten anser att uppgiften om avtalstid är ett obligatoriskt krav och följebrevet utgör anbuds innehåll är formuleringen otydlig och kravet brister i transparens. Det framgår inte uttryckligen om möjligheten till förlängning vid tre tillfällen gäller under förlängningstiden om ett år, dvs. tre gånger under ett år, eller tre gånger med ett år i taget. Skrivningen kan därför uppfattas som att maximal anbudstid är 5 år + 1 år, dvs. senast till den 30 september 2019. I direkt anslutning till skrivningen om avtalstid anges dessutom i följebrevet att aktuell kontraktstid accepteras samt att anbudet lämnas utan reservationer i enlighet med förfrågningsunderlaget. Det framgår således att skrivningen om avtalstid inte var menad som en reservation. I vart fall måste kravet anses innefattat i de villkor som hänvisas till under punkt 6 i bilaga 2, vilka bolaget har accepterat i sitt anbud. När ett anbud innehåller motstridiga uppgifter på grund av tolkningen av ett otydligt krav måste det ankomma på myndigheten att

förtydliga kravet och möjliggöra rättelse. Bolaget ska inte lastas för de oklarheter som följer av förfrågningsunderlaget.

Stockholms stad hänvisar till vad som anförts i förvaltningsrätten och anför i fråga om avtalstid i huvudsak följande till stöd för bestridandet.

Upphandlingen har inte genomförts i strid med LOU. Enligt punkt 1.5.3 *Avtalstid* är den tid som efterfrågas maximalt åtta år. Det är fråga om ett obligatoriskt krav. Det förhållandet att kravet återfinns under avsnittet *Allmän orientering* eller att ordet *ska* inte används föranleder ingen annan bedömning. Samtliga krav som anges i förfrågningsunderlaget ska vara uppfyllda. Avsnittet innehåller även obligatoriska krav i fråga om entreprenadens omfattning (punkt 1.5) och miljöregler fordon (punkt 1.7). Punkten om avtalstid är en underrubrik till entreprenadens omfattning. Den omständigheten att villkoret inte räknas upp bland de uppgifter som ska bifogas anbudet (punkt 2.2.4) eller anges i avtalsvillkoren utgör inte skäl för en annan bedömning.

Undertecknande av bilaga 2 avser enbart ett generellt godkännande. Bolaget har därutöver särskilt lämnat uppgift om att anbudet avser en kortare avtalstid. Dokumentet i vilket bolaget lämnat aktuell uppgift är undertecknat av bolagets VD och har rubricerats anbud. Dokumentet utgör därmed anbudsinnehåll. Anbudet innehåller således en klar och tydlig reservation. I enlighet med punkt 3.1 sista stycket kan anbud som innehåller ändringar förbehåll, tillägg eller alternativa utföranden till förfrågningsunderlaget komma att förkastas. Vad bolaget har anført om att aktuell kontraktstid accepteras och uppgiften att anbudet lämnas utan reservationer ger inte anledning till en annan bedömning.

Skrivningen om avtalstid är klar och tydlig. Förlängningsperioden är ett år och avtalet kan förlängas tre gånger. Det saknas utrymme för bolagets tolkning om en maximal avtalstid om 5 + 1 år. Det har inte varit uppenbart att bolagets skrivning om avtalstid berott på en annan tolkning av kravet.

Det finns inte heller någon skyldighet för upphandlande myndighet att begära ett förtydligande.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Uppgiften om avtalstid

I avsnittet *Allmän orientering* (avsnitt 1) i förfrågningsunderlaget finns angiven avtalstid (1.5.3 *Avtalstid*, se förvaltningsrättens dom s. 5).

Kammarrätten konstaterar att avtalstiden inte finns reglerad i någon annan del av förfrågningsunderlaget. Första frågan i målet är om uppgiften utgör ett sådant obligatoriskt krav som måste vara uppfyllt för att ett anbud ska kunna utvärderas. Vad gäller anbudsprövningen anges i förfrågningsunderlaget (punkt 3.1) att förutsättningarna för att ett anbud ska kunna utvärderas är att kvalificeringskraven är uppfyllda.

Ett inledande avsnitt med rubriken *Allmän orientering* i ett förfrågningsunderlag syftar i allmänhet till att leverantörerna ska få en överblick över upphandlingen. Kammarrätten anser mot bakgrund av förfrågningsunderlagets utformning att det saknas skäl i målet att frångå denna utgångspunkt. Stockholms stad har anfört att avsnittet innehåller flera obligatoriska krav. I denna del konstaterar kammarrätten följande.

Beskrivningen av entreprenadens omfattning (punkt 1.5) är allmänt hållen och ger enbart en övergripande redogörelse av upphandlingsföremålet. Uppgifterna konkretiseras och återges som uppställda krav på tjänsten i förfrågningsunderlagets kravspecifikation (avsnitt 4). Vad som anges i punkt 1.7 *Miljöregler fordon* får visserligen anses utgöra ett krav men innefattas av kravet i kravspecifikationen om att samtliga fordon ska uppfylla miljökrav specificerade i förfrågningsunderlaget (punkt 4.11.1). Med hänsyn härtill anser kammarrätten att de uppgifter som anges i avsnittet inte i sig har karaktären av obligatoriska krav som måste vara uppfyllda för att ett anbud ska kvalificeras för utvärdering. Eftersom

uppgiften om avtalstid således inte är ett kvalificeringskrav, utan snarare en beskrivning av en förutsättning för upphandlingen, är det inte förenligt med förutsättningarna för prövning av anbud enligt förfrågningsunderlaget (punkt 3.1) att förkasta ett anbud med hänvisning till denna uppgift.

Huruvida RenoNordens anbud innehåller en reservation i förhållande till förfrågningsunderlaget

Fråga är vidare om bolagets skrivning om avtalstid är att betrakta som en sådan avvikelse från förfrågningsunderlaget som innebär att anbudet ska förkastas. I punkt 2.4 *Anbudsgivning* i förfrågningsunderlaget anges att reservationer (så kallade sidobud) inte accepteras. Enligt vad som anges i den allmänna redogörelsen avseende prövning av anbud (punkt 3.1) kan anbud som innehåller bl.a. ändringar eller förbehåll komma att förkastas.

Av rättspraxis följer att ett anbud som inte överensstämmer med förfrågningsunderlaget inte får utvärderas. Likabehandlingsprincipen kräver att samtliga anbud är förenliga med bestämmelserna i kontraktshandlingarna för att garantera en objektiv jämförelse mellan lämnade anbud (EU-domstolens dom i mål nr C-243/89, Stora Bält). Avvikelser från förfrågningsunderlaget i fråga om villkor, reservationer och förbehåll ska medföra att anbudet inte ska utvärderas (Rosén Andersson m.fl., Lagen om offentlig upphandling, En kommentar, 2013, s. 459).

Parterna i målet har olika uppfattning om hur avtalstiden inklusive förlängningsperiod i punkt 1.5.3 i förfrågningsunderlaget (återgiven på s. 5 i förvaltningsrättens dom) ska tolkas. Kammarrätten gör i denna del samma bedömning som förvaltningsrätten och anser inte att det finns

utrymme för en annan tolkning än att maximal avtalstid enligt förfrågningsunderlaget är åtta år.

RenoNorden har i en skrivelse som bifogats anbudet återgett avtalstiden med hänvisning till punkt 1.5.3 i förfrågningsunderlaget, dock med en maximal varaktighet om sex år. Bolaget har sedan i skrivelsens följande stycke angett att anbudet lämnas utan reservationer i enlighet med förfrågningsunderlaget. Skrivelsen, i vilken bolaget redogör för sitt anbud, har tillsammans med flera andra handlingar bifogats bolagets anbud och får därmed anses utgöra anbudsinnehåll. Det har i målet inte framkommit att bolaget har en fördel av en kortare avtalstid. Skrivningen förefaller närmast föranledd av en missuppfattning av förlängningstiden i förfrågningsunderlaget. Enligt kammarrättens bedömning är vad som har antecknats i anbudet angående avtalstiden, trots att beställarens möjlighet till förlängning av avtalstiden är felaktigt återgiven, enbart att anse som en hänvisning till förfrågningsunderlaget och utgör alltså inte en reservation. Stockholms stad har därmed inte haft fog för att utesluta RenoNordens anbud från utvärdering med hänvisning till skrivningen om avtalstid.

Återförvisning

Som grund för sin ansökan om överprövning har RenoNorden även gjort gällande att bolagets anbud uppfyller kravet enligt förfrågningsunderlaget om att anbudet ska avges på svenska och därmed ska kvalificeras för utvärdering. Bolaget har också åberopat grunder för att övriga anbud ska förkastas respektive erhålla lägre poäng. Förvaltningsrätten har inte prövat vad bolaget har anfört i dessa delar. Denna prövning bör med hänsyn till instansordningsprincipen inte göras av kammarrätten som första instans.

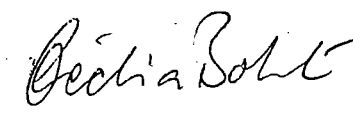
Målet ska därför visas åter till förvaltningsrätten för prövning av vad RenoNorden, utöver frågan om avtalstid, har anfört som grund för sin ansökan om överprövning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 9).

Ingrid Ullman
kammarrättsråd
ordförande

Mari Andersson
tf. kammarrätts-
president

Cecilia Bohlin
kammarrättsråd
referent

Sandra Zetterdahl
föredragande

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen
Enhet 16

DOM
2013-02-15
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
27610-12

SÖKANDE

RenoNorden AB, 556749-8026

Ombud: Advokat Stefan Gustavsson
Advokatfirman Fylgia KB
Box 55555
102 04 Stockholm

MOTPART

Stockholms Stad, Trafik- och renhållningsnämnden

Ombud: Stadsadvokat Oscar Jacobsson
Stadsledningskontoret, Juridiska avdelningen
105 35 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen om offentlig upphandling (LOU)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

Dok.Id 323111

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00	08-561 680 01	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se		

YRKANDEN

Stockholms stad, Trafik- och renhållningsnämnden, (staden) genomför en upphandling av insamling av hushållsavfall med mobil sopsug 2012 (T2012-006-05669). Upphandlingen genomförs som en öppen upphandling av tjänster över tröskelvärdet. RenoNorden AB (bolaget) är en av flera leverantörer som har lämnat anbud.

Enligt tilldelningsbeslut den 19 december 2012 avser staden att ingå avtal med en annan leverantör än bolaget. I tilldelningsbeslutet anger staden gällande bolagets anbud att det inte godkänner att köra hela avtalstiden på maximalt åtta år samt att bolagets anbud delvis är skrivet på annat språk än svenska.

Bolaget ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas på sätt att anbudsutvärderingen ska göras om varvid bolagets anbud ska tas upp till prövning, att den leverantör som gick vidare till kvalificering och kom tvåa ska förkastas samt att den leverantör som staden avser att ingå avtal med inte ska tilldelas poäng för kriteriet "Drivmedel". I andra hand yrkar bolaget att upphandlingen ska göras om. Bolaget anför att om inte felen vid kvalificering och utvärdering av anbudet hade förevarit så skulle bolaget ha vunnit upphandlingen och tilldelats kontrakt varför bolaget har lidit eller riskerar att lida skada.

Staden bestrider bifall till bolagets ansökan.

PARTERNAS UTVECKLANDE AV TALAN

Bolaget anför bl.a. följande.

Staden har vid anbudsprövningen uteslutit bolagets anbud och felaktigt angett två kvalificeringsbrister. Bolaget accepterar stadens önskemål om en

maximal avtalstid på åtta år. Bolagets anbud är lämnat utan reservation. I förfrågningsunderlagts bilaga 2 punkt 1.5.3 anges följande:

Avtalstiden för uppdraget är från 2013-10-01 till 2018-09-30. Om trafikkontoret så önskar förlängs avtalet på samma villkor med ett år. Trafikkontoret ska senast sex månader före avtalstidens utgång skriftligen meddela om avtalet ska sägas upp. Avtalet kan förlängas tre gånger.

I förfrågningsunderlaget punkt 1.5.3 anges således entydigt att avtalstiden för uppdraget är från 2013-10-01 till 2018-09-30. Vad som ska gälla beträffande förlängning av avtalstiden därefter är dock oklart. Å ena sidan anges att avtalet förlängs på samma villkor med ett år om staden så önskar. Hur stadens önskemål om förlängning ska komma till uttryck anges dock inte. Tvärtom anges att staden senast sex månader före avtalstidens utgång skriftligen ska meddela om avtalet ska sägas upp. Någon uppsägning av avtalet erfordras dock inte, då avtalstiden är entydigt angiven. Det anges visserligen även att avtalet kan förlängas tre gånger. Innebörden av denna skrivning är dock oklar. Sammantaget går det inte att utläsa av punkten 1.5.3 att staden efterfrågat en avtalstid om maximalt åtta år.

I sitt anbud har bolaget angett följande:

Bifogat finner ni i anledning av förfrågan anbud avseende upphandling av hushållsavfallshämtning med mobil sopsug i Stockholms stad fraktionerna brännbart samt matavfall, med aktuell kontraktperiod 2013-01-01 – 2018-09-30 enligt FU pkt. 1.5.3, med beställarens förlängningsperiod om maximalt 1 år, således med maximal varaktighet om 6 (sex) år och ultimo 2019-09-30. – Anbudet lämnas utan reservationer i enlighet med förfrågningsunderlag.

Vad bolaget angett om en maximal varaktighet om sex år står inte ens i sig i strid med anbudsförutsättningarna enligt punkt 1.5.3 i förfrågningsunderlaget. Om rätten skulle anse att så är fallet har bolaget således tydligt angett att anbudet lämnas utan reservationer och även uttryckligen åtagit sig att utföra uppdraget enligt samtliga villkor i förfrågningsunderlaget.

Inför anbudsutvärderingen har staden begärt vissa kompletteringar från bolaget men har därvid inte ställt någon fråga alls angående tolkningen av bolagets anbud såvitt avser offererad avtalstid. Det är anmärkningsvärt att staden inte klargjort och uppmärksammat bolaget på att en maximal avtalstid om åtta år har avsetts. I så fall hade bolaget förtydligat att anbudet avser en maximal avtalstid om åtta år.

Uteslutningen av bolagets anbud på denna grund står inte i överensstämmelse med de grundläggande principerna om transparens, likabehandling och proportionalitet. Om förvaltningsrätten skulle finna att bolagets anbud innehåller en otillåten reservation så är det obligatoriska kravet avseende avtalstid så oklart utformat att de grundläggande principerna om transparens och likabehandling träds för när.

Staden anför bl.a. följande.

Tre anbud inkom till den aktuella upphandlingen. Av dessa kvalificerade sig två och efter utvärdering tilldelades kontraktet det mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet.

Innebörden av skrivningen i punkt 1.5.3 i förfrågningsunderlaget är inte oklar och det går av denna klart att utläsa att staden efterfrågat en avtalstid om maximalt åtta år. Det framgår klart och tydligt att förlängning utöver den femåriga avtalsperioden är möjlig med ett år och tre gånger, om avtalet inte sägs upp senast sex månader före avtalstidens utgång.

Vad bolaget angett i sitt anbud om en "förlängningsperiod om maximalt 1 år, således med maximal varaktighet om 6 (sex) år och ultimo per 2019-09-30" är en tydlig reservation. Det ställda kravet avseende avtalsperiodens längd uppfylls inte. Att bolaget skulle acceptera en avtalstid om maximalt åtta år anges inte i anbudet. Det förhållandet att sökanden i anbudet och

anbudsformuläret må ha angett att anbudet lämnas utan reservation samt åtagit sig att utföra insamling av hushållsavfall inom Stockholms stad enligt samtliga villkor i förfrågningsunderlaget ändrar inte detta faktum.

Någon anledning att begära förtydligande av anbudet i fråga om avtalstiden har inte förelegat. Någon skyldighet för staden att begära förtydligande av anbud föreligger för övrigt inte.

Beslutet att förkasta bolagets anbud är korrekt och strider inte mot de grundläggande principerna i LOU.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas. Vidare anges i 16 kap. 6 § LOU att rätten ska besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts om den upphandlande enheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU, eller någon annan bestämmelse i denna lag, och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada.

I förfrågningsunderlagets anges avseende entreprenadens omfattning följande i avsnitt 1.5.3 Avtalstid:

Avtalstiden för uppdraget är från 2013-10-01 till 2018-09-30. Om trafikkontoret så önskar förlängs avtalet på samma villkor med ett år. Trafikkontoret ska senast sex månader före avtalstidens utgång skriftligen meddela om avtalet ska sägas upp. Avtalet kan förlängas tre gånger.

I detta stycke anges avtalstidens längd, de förlängningar som kan göras om trafikkontoret så önskar samt uppsägningstid om trafikkontoret avser att säga upp avtalet. Det framgår att staden har rätt men inte skyldighet att

förlänga avtalet. Vidare framgår att staden utan leverantörens samtycke kan påkalla en förlängning av avtalet. Förvaltningsrätten kan inte förstå förfrågningsunderlaget på annat sätt än att avtalstiden som efterfrågats är maximalt åtta år. Förfrågningsunderlaget är klart på denna punkt.

Genom att bolaget i sitt anbud har angett att detta avser en kontraktstid med maximal varaktighet om sex år och ultimo per den 30 september 2019 så har bolagets anbud inte kvalificerat sig för utvärdering. Detta gäller även om bolaget i anbud och anbudsformulär har angett att anbudet lämnas utan reservationer samt åtagit sig att utföra insamling av hushållsavfall enligt samtliga villkor i förfrågningsunderlaget.

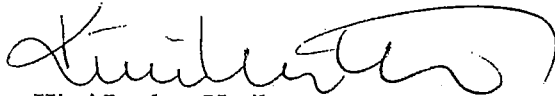
Bolaget menar vidare att staden skulle ha begärt in kompletteringar från bolaget avseende offererad avtalstid. Enligt 9 kap. 8 § andra stycket LOU får en upphandlande myndighet begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. En komplettering får inte leda till annat än att marginella sakuppgifter tillförs ett anbud. Den får endast innebära att tidigare lämnade uppgifter konkretiseras och att något utbyte av uppgifter inte sker (jfr t.ex. Kammarrätten i Stockholm, mål nr 4214-05, och Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1381-10).

Bestämmelsen innebär att det finns en möjlighet för upphandlande myndighet att begära in kompletteringar. Det föreligger dock inte någon skyldighet att göra det. Det förhållandet att staden inte har begärt in kompletteringar från bolaget betyder således inte att det finns grund för ingripande med stöd av LOU. Att staden inför anbudsutvärderingen begärt vissa kompletterande uppgifter från bolaget utan att ställa någon fråga angående bolagets angivna kontraktstid saknar betydelse.

Bolaget har därmed redan på denna grund inte varit kvalificerat att få sitt
anbud utvärderat och anbudet har rätteligen förkastats av staden. Huruvida
staden i övrigt brutit mot någon bestämmelse i LOU saknar därmed bety-
delse eftersom det inte kan anses ha medfört att bolaget har lidit eller kan
komma att lida skada. Det saknas därmed skäl för ingripande enligt LOU
och ansökan ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns
i bilaga (DV 3109/1A LOU).

Kirsi Laakso Utvik

Rådman

Anna Cederberg har handlagt målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen fordras att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas eller om det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Vanligtvis får, då kammarrätten inte har fattat något interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, avtal slutas omedelbart. I de fall där kammarrätten har fattat ett interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt det interimistiska beslutet. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Skrivelsen med överklagande ska undertecknas av klaganden eller dennes ombud och inges i original samt innehålla;

1. den klagandes namn, personnummer/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen härför
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.